

УДК 316.472.4:[37.016:811]

DOI <https://doi.org/10.24144/2617-3921.2021.19.202-210>

Роман Бужиков,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та практики перекладу,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

<https://orcid.org/0000-0003-1604-7084>

м. Миколаїв, Україна

Вікторія Доній,

кандидат філологічних наук,

доцент з/н кафедри культурології,

ВП «Миколаївська філія Київського національного університету

культури і мистецтв»

<https://orcid.org/0000-0003-4883-2423>

м. Миколаїв, Україна

Соціальні мережі як сучасний інструмент навчання іноземної мови

Social networks as a modern tool of teaching foreign language

Анотація. Сучасний освітній процес передбачає активне використання інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяють створенню продук-

тивного навчального середовища між студентом і викладачем. Суб'єкти освітнього процесу закладу вищої освіти мають вільний доступ до інформаційного забезпечення, змогу оперативно передавати й отримувати знання, навчатися дистанційно, бути комунікабельним і вповні користуватися новітніми інформаційними технологіями. Електронні навчальні посібники, відеоматеріали, онлайн-тренажери, спеціалізовані навчальні платформи, програми та додатки, а також соціальних мережі є складовими частинами інформаційно-технологічного інструментарію сучасного викладача іноземної мови. Студент як активний користувач соціальних мереж може послуговуватися цими ресурсами не лише з розважальною метою, а й здобувати знання навички спілкування з іноземною мовою. У статті розглянуто поняття «соціальні мережі» в контексті сучасного освітнього середовища. Визначено роль та значення соціальних мереж як додаткового інструменту навчання. З'ясовано дидактичні характеристики таких соціальних мереж, як Lang-8, Mylanguageexchange, Interpals, Youtube, Facebook, Instagram, TikTok. Увагу зацентовано на окремих можливостях та перевагах використання соціальних мереж сучасним викладачем. Так, платформа Lang-8 орієнтована на спілкування в текстовому форматі, вдосконалення орфографічних та пунктуаційних вмінь та покращення рівня граматики. Сервіси MyLanguageExchange, Interpals є ефективними інструментами для розвитку усного мовлення. У віртуальному освітньому просторі YouTube є змога закріпити й потренувати граматичні навички, поповнити словниковий запас, покращити вимову, розширити світогляд. Добираючи оригінальні завдання, унікальне мовне середовище можна створити в популярних мережах Instagram, Facebook, TikTok та посилити інтерес студентів до вивчення іноземної мови. Установлено, що використання соціальних мереж є ефективним інструментом вивчення іноземної мови, що прискорює процес вивчення та підвищує рівень зацікавленості в дисципліні.

Ключові слова: навчання іноземної мови, студент, інформаційно-комунікаційні технології, соціальні мережі, засоби навчання.

Summary. The modern educational process involves the active use of information and communication technologies that contribute to create a productive educational environment between a student and a teacher. The subjects of the educational process have access to information support. They can quickly transfer and receive knowledge, to study in distance, use the latest information technologies fully. Electronic textbooks, video materials, online trainers, specialized training platforms, programs and applications and social networks are information and technological tools of a modern teacher of foreign language. The student as an active user of social networks can use these resources not only with entertainment purposes, but also to get knowledge of foreign language and communicative skills. The article deals with the concept of social networks in the context of the modern educational environment. The role and significance of social networks as an additional tool of training have been determined. The didactic characteristics of such social networks as Lang-8, MyLanguageExchange, Interpals, YouTube, Facebook, Instagram, Tiktok are defined. Attention is paid to opportunities and advantages of using social networks by the modern teacher. For example, the platform Lang-8 is focused on communicating in a text format,

improving spelling punctuation and grammar. Services MyLanguageExchange, INTERPALS are effective tools for the development of spoken language. The virtual educational space of YouTube is able to practice grammatical skills, renew the vocabulary, improve pronunciation and broaden horizons. Unique language environment can be created in the popular Instagram, Facebook, Tiktok networks with original tasks. It can motivate students to study a foreign language. It has been established that the use of social networks is an effective tool for teaching a foreign language.

Key words: *teaching foreign language, student, informative communicative technologies, social networks, means of teaching.*

Вступ. Виклики сьогодення, з якими зіштовхується суспільство, зумовлюють не лише прийняття ситуації, адаптації до неї, а й вимагають пошуку нових ефективних рішень, дій, методів тощо. Зміни активно відбуваються у всіх сферах життєдіяльності, й освітній процес не є винятком. Починаючи з двотисячних років, вища освіта спрямована на пошук нових моделей організації навчального процесу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, що сприятимуть також і створенню ефективного комунікаційного середовища між студентом і викладачем. У «Національній стратегії розвитку освіти на 2012–2021 роки» зазначено, що «пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві» [5, с. 23]. Нині діяльність суб'єктів освітнього процесу закладу вищої освіти, а саме студента та викладача, характеризується вільним доступом до інформаційного забезпечення, гнучкістю роботи, оперативністю передачі й отримання знань, можливістю навчатися дистанційно, бути комунікабельним й вповні користуватися новітніми інформаційними технологіями.

Завдяки активному впровадженню інформаційних технологій розширено сферу використання іноземної (англійської) мови для пересічного громадянина й підкреслено її роль в житті сучасної людини. У свою чергу, комп'ютерні технології стають ефективним засобом навчання іноземної мови. До інформаційно-технологічного інструментарію сучасного викладача іноземної мови належать електронні навчальні посібники, відеоматеріали, онлайн-тренажери, спеціалізовані навчальні платформи, програми та додатки, а також соціальних мережі тощо.

Соціальні мережі відіграють важливу роль у житті студентів, адже за їх використанням вони проводять досить багато часу. Гортаючи соціальні мережі, задовольняється потреба соціальної взаємодії

та підвищується її рівень, є можливість сховатися від дискомфорту і тривоги, отримати задоволення, емоційну підтримку, підвищити рівень самовпевненості тощо. Зважаючи на це, доречним є використання соціальних мереж як додаткового засобу організації навчального процесу, зокрема навчання іноземної мови.

Методологія та методи дослідження. У дослідженні визначальною стала комплексна методика, що передбачає вдале поєднання загальнонаукових методів, а саме аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та вузькоспеціалізованих методів. У процесі теоретичного опрацювання українських і зарубіжних наукових джерел застосовано загальнонаукові методи. Вивчено й узагальнено досвід використання соціальних мереж як засобу підвищення мотивації до вивчення іноземної мови, створення комунікативного середовища між викладачем і студентами. Методи спостереження й педагогічного експерименту застосовувалися під час використанні соціальних мереж у процесі навчання іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Надто активне, безпричинне використання соцмереж молоддю в повсякденному житті створило негативний стереотип – гаєння часу задля розваги, отримання тимчасового задоволення, безцільний скролінг стрічки або сторіз та ін. Попри зазначене, соцмережі можуть бути також простором для зняття стресу та тривоги, переключення з негативу на позитив, проявлення та презентації особистості, інформаційно-комунікативним середовищем. Сучасний студент значно випереджає викладача в освоєнні різноманітних інтернет ресурсів, зокрема і соціальних мереж, тому питання вивчення використання соціальних мереж як інструменту навчання іноземної мови набуває все більшої актуальності.

У нашому дослідженні маємо на меті проаналізувати можливості використання соціальних мереж у процесі навчання іноземної мови та з'ясувати їх дидактичні характеристики.

До питань використання соціальних мереж як засобу навчання зверталися зарубіжні та вітчизняні науковці. Так, зарубіжні фахівці у галузі дистанційного та онлайн навчання Г. Дюдєні, Н. Хоклі [1] висвітлили власні погляди на шляхи, можливості, недоліки та переваги застосування інформаційних технологій у процесі навчання іноземної мови. Дж. Холл, М. Уолш [2] досліджували проблему взаємодії між викладачем та студентом під час навчання іноземної мови засобами інформаційних технологій. Використання соціальних мереж у процесі навчання іноземної мови становить коло наукових інтересів вітчизняних дослідників, таких як Ю. Дюлічева, О. Конєвщинська, Г. Кучаковська, Ф. Майнаєв, О. Пінчук, Н. Тверезовська та ін.

Уперше поняття «соціальні мережі» ввів у науковий обіг англійський соціолог Джеймс Барнс 1954 року, позначаючи будь-яку соціальну структуру і різноманітність соціальних взаємин, проте дефініція набула змін і сьогодні, передусім розуміємо створені у віртуальному просторі он-лайніві мережі дистанційного спілкування між учасниками угруповання [6].

Сучасна дослідниця О. Тишкова під поняттям соціальної мережі розуміє «соціальну структуру, яка утворена індивідами або організаціями. Вона відображає різноманітні зв'язки між ними через соціальні взаємовідносини, метою яких є передача різної затребуваної інформації за допомогою сучасних інформаційних технологій у віртуальному просторі, що набуває все більшої актуальності в інформаційному суспільстві» [7, с. 64]. С. Івашнова розглядає соціальну мережу як «віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів у тому числі й обмін даними між користувачами, який передбачає попереднє створення облікового запису [4, с. 15]. Б. Вахула пропонує визначення таке визначення: «Соціальна мережа – це спеціально реалізована можливість віддаленої взаємодії людей з метою обміну інформацією, зазвичай яскраво вираженої тематичної спрямованості» [3, с. 32].

Спираючись на вищезазначені дефініції, можемо визначити основні ознаки соціальних мереж, серед яких – соціальна структура, обмін інформацією, актуальність у сучасному інформаційному суспільстві. Ураховуючи ці характеристики як такі, що сприяють створенню активної взаємодії учасників інформаційно-комунікативного середовища, сучасні педагоги використовують соцмережі в навчальному процесі, зокрема під час навчання іноземної мови.

Під час навчального курсу з вивчення іноземної мови викладачем може використовуватися персональний акаунт в соціальній мережі, спеціально створена група, сторінка або паблік тощо. Робота в соцмережі передбачає не лише обмін інформацією, а й спільний перегляд відеоматеріалів з подальшим обговоренням у коментарях, створення тематичних рубрик, запис тематичних «stories» та ін. Такі види роботи суттєво підвищують рівень мотивації студентів до навчання, сприяють створенню інформаційно-комунікативного середовища, надають можливість спілкування з носіями мови, змогу відчувати себе реальним суб'єктом мовлення.

У нашій науково-методичній розвідці об'єктом аналізу було обрано такі соціальні мережі, як Lang-8, Mylanguageexchange, Interpals, Youtube, Facebook, Instagram, TikTok, враховуючи лінгво-дидактичний аспект.

Із метою реалізації найважливішого завдання у процесі навчання англійської мови – здобуття навички спілкування, викладачем може бути використано соціальні мережі, які спеціально адаптовані під спілкування та вивчення іноземних мов.

Так, соціальна мережа «Lang-8» орієнтована на спілкування в текстовому форматі, вдосконалення орфографічних і пунктуаційних вмінь та покращення рівня граматики. Ключовими характеристиками цієї соціальної мережі є простота та зрозумілість. Принцип роботи «Lang-8» полягає у написанні і публікації тексту мовою, яка вивчається. Носій мови, отримавши повідомлення, читає текст, перевіряє та вказує на зроблені помилки. Таким чином, відправник може відразу побачити недоліки та відредагувати текст. Слід зауважити, що активніше читають та перевіряють тексти з яскравими, влучними заголовками на цікаві, актуальні теми. Тому викладачеві необхідно ретельно попрацювати над вибором тем, запропонованих студентам. Недоліком цієї соціальної мережі можна вважати відсутність можливості усного спілкування, хоча його легко можна усунути, встановивши контакти з іноземцями поза межами «Lang-8». Позитивним моментом є перевірка робіт не викладачем, а саме носіями мови, що підвищує рівень зацікавленості предметом, мотивує до вивчення. Дотримуючись зазначеного алгоритму роботи, вітчизняний студент, також може надати допомогу у вивченні української мови.

Всесвітньовідомий сервіс для листування «MyLanguageExchange» передбачає залучення людей з усіх куточків планети, побудований на, так званому принципі «обміну мовами». Платформа надає можливість підбору оптимальних співрозмовників. Під час реєстрації необхідно зазначити, з якої країни повинен бути ваш друг по листуванню, яка його рідна мова, яку мову вивчає та вказати вікову категорію осіб. Із запропонованого переліку людей, відібраних сервісом, можна обрати найцікавіших, на вашу думку, співрозмовників і розпочати спілкування. На відміну від «Lang-8», тут є можливість практикувати як усне, так і письмове мовлення. Також сервіс передбачає словесні ігри та цікавий матеріал для читання в бібліотеці.

Ще одним корисним інструментом для розвитку усного мовлення може бути соціальна мережа «Interpals». Ця платформа забезпечує пошук однодумців та спілкування іноземною мовою. Тут також можна вказати свої мовні пріоритети, вподобання і знайти співрозмовника та покращити рівень володіння іноземною мовою.

Протягом останніх десятиліть YouTube використовується не лише як розважальна платформа, а є популярним віртуальним освітнім простором, де можна знайти якісний освітній контент для різновікових категорій осіб, що вивчають іноземну мову. На YouTube

є змога закріпити й потренувати граматичні навички, поповнити словниковий запас, покращити вимову, розширити світогляд. Користувачам запропоновано цікавий та різноманітний контент: повноцінні курси з вивчення іноземної мови, відео ролики з поясненням граматичного матеріалу, з опрацюванням тематичної лексики, піснями та сленгом тощо. Серед розмаїття каналів, спрямованих на вивчення мови, виділяємо: «Puzzle English», «Green Country English School», «EnglishLessons4U», «English Spot» тощо. Використання змістовного, цікавого, легкого для сприйняття матеріалу YouTube стане ефективним додатковим засобом під час занять з іноземної мови.

Крім соцмереж спрямованих на використання іноземної мови, можна використовувати соціальні мережі, які в основному передбачають спілкування, а саме Instagram, Facebook, TikTok.

Використовуючи Instagram, викладач може створити унікальне іншомовне середовище. Наприклад, під час перегляду створених дописів із поясненням лексики, змістовних картинок і текстів, студенти швидше запам'ятовують інформацію, оскільки, спрацьовує кліпове сприйняття. Дописи з короткими відео підвищують рівень сприйняття мови на слух і вдосконалюють вимову. Залучення студентів до активного коментування дописів сприятиме налагодженню іншомовної комунікації. Величезну увагу користувачів Instagram привертають stories – функція, за допомогою якої можна публікувати фото і 15-ти секундні відео, що зберігаються протягом доби. Студентам можна запропонувати виконати завдання у сторіз, наприклад, опублікувати правильну відповідь на поставлені запитання, провести опитування, продемонструвати певний мовленнєвий навик. Зазвичай такого типу завдання позитивно сприймаються здобувачами освіти, оскільки є легкими, але цікавими для виконання, проте такі завдання значно посилюють інтерес до дисципліни.

Соціальна мережа Facebook також може стати середовищем для вивчення іноземної мови. Facebook надає викладачеві змогу створювати курси для студентів, де можна налагоджувати зв'язки, ділитися університетськими новинами та ін.

Використовуючи цей електронний ресурс, можна залучити студентів до аналізу інформації, покращити навички спілкування. Facebook доречно застосовувати не лише з метою обміну навчальними матеріалами, аудіо та відео файлами, презентаціями, а й задля створення власного контенту. Наприклад, креативними й ефективними є завдання створення профілю або сторінки видатних особистостей минулого (письменників, митців тощо), яку слід наповнити якісним іншомовним контентом. Такі завдання сприяють розвитку аналітичних здібностей, формують вміння синтезувати та інтерпре-

тувати знання. Спільна робота над проектом стане основою нетворкінгу і сприятиме максимально швидкому і ефективному вирішенню завдання. Спілкування іноземною мовою на неформальному рівні допоможе активізувати студентів на практичних заняттях. Адже іноді студенти можуть активніше проявляти себе саме в соціальних мережах, а не у форматі реального спілкування.

Порівняно нещодавно, у 2018 році, з'явився китайський додаток із публікацією коротких відеороликів – ТікТок. Нині цей застосунок набуває все більшої популярності. Головна ідея ТікТок полягає у створенні коротких відео зазвичай з музичним супроводом. Відео можуть тривати до 60 секунд. Можна запропонувати створити відеоматеріал, через який буде продемонстровано розуміння теми, що вивчається. Результати роботи можна обговорювати офлайн або коментуючи відео. Викладачі також можуть долучитися до створення контенту: використовуючи розважальну форму, пояснити ключові моменти теми, що сприятиме кращому запам'ятовуванню, або пояснити значення слів та продемонструвати їх вимову. Проте, використовуючи розважальні відео у ТікТок, слід пам'ятати про етичні норми та контролювати, над ким і яким чином буде влаштовано жарт.

Звісно, у процесі використання соціальних мереж в освітньому процесі змінюються функції викладача. Викладач не лише навчає та контролює, а організовує, наставляє, пропонує і є рівним учасником нетворкінгу. Викладачеві важливо самому бути активним користувачем соціальних мереж, ініціатором, радником, дослідником і наставником. Використання соцмереж як інструменту навчання іноземної мови також сприятиме налагодженню міжособистісних стосунків, надасть можливість скоротити дистанцію між викладачем та студентами, створити позитивну атмосферу для комунікації.

Використовуючи соціальні мережі як сучасний інструмент навчання іноземної мови, викладачеві важливо пам'ятати про дотримання морально-етичних норм, фактчекінгу, не порушувати приватності, ретельно продумувати зміст і можливі наслідки флешмобів та челенджів. Також варто слідкувати за часом використання соцмереж у навчальному процесі, оскільки ці ресурси побудовані на принципі максимального утримання уваги і є ефективним додатковим, а не основним засобом навчання.

Висновки з дослідження. Отже, підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що соціальні мережі мають дидактичні характеристики та дозволяють ефективно і креативно вирішувати завдання, застосовуючи індивідуальний підхід.

Як активні користувачі соціальних мереж, студенти мають змогу застосовувати ці ресурси не лише з розважальною метою,

а й здобувати знання та навички спілкування іноземною мовою. Ключовими дидактичними характеристиками таких соціальних мереж, як Lang-8, MyLanguageExchange, Interpals, Youtube, є розвиток усного мовлення та письма, вдосконалення орфографічних та пунктуаційних вмій, підвищення рівня володіння граматичним матеріалом, розширення світогляду. Використання соціальних мереж Instagram, Facebook, TikTok є ефективним додатковим інструментом вивчення іноземної мови, що активізує навчальний процес та мотивує до вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Dudeney G., Hockly N. How to Teach English with Technology. Harlow. 2007.
2. Hall J., Walsh M. Teacher-Student Interaction and Language Learning. *Annual Review of Applied Linguistics*. 2002. v 22 (1). P. 186–203.
3. Вахула Б.Я. Соціальні інтернет-мережі, їхні функції та роль у формуванні громадянського суспільства. *Вісник Львівського університету*. 2012. Вип. 6. С. 312–313.
4. Івашнюва С. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 2. С. 15–17.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 19.03.2021).
6. Соціальна мережа. *Вікіпедія : вільна енциклопедія: веб-сайт*. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальна_мережа. – Назва з екрана
7. Тишкова О. Соціальні мережі як виклик сучасності в освітньому середовищі. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія*. 2014. Вип. 34. С. 63–72.